

TÓTH ISTVÁNNÉ

A nemzet mai napszámosai

Hiábavalóságokról, formáságokról, kérdőjelekről

Szubjektív vallomással kezdem. A pedagóguspályát mindig hivatásnak tartottam, s tartom. Soha nem akartam más lenni. Mindig, minden iskolafokon, ahol tanítottam, találtam öröm- és sikerforrást. Szeretem a munkámat, a munkahelyemet. Örülök, ha volt tanítványaim, hallgatóim keresnek meg személyesen, levélben, telefonon.

A mostanában zajló folyamatok, e hangos és még hangosabb „problémák” az iskola körül zavarnak. A média „hozzáértő” tálalásában visszatérő témák:

- Ki járhat alapítványi iskolába?
- Van-e szükség felzárkóztató programra?
- A különböző kommunikációs képességű gyerekek együtt vagy külön nevelése a követhető modell? Röpködnek tehát a jelszavak: szegregáció, integráció, tolerancia, diszkrimináció.

Vannak, akik a cigány megnevezést is szitokszónak vélik. Hat éve mérem az iskolakezdés előtt álló gyerekek nyelvi szintjét, követem iskolai fejlődésüket – érdekelnek a nyelvi hátrányok okai, tünetei és a fejleszhetőség. Az általam vizsgált területen beás cigányok élnek nagyobb számban; ők kikérik maguknak a roma megnevezést, ők cigányok!

A mérési eredmények szélsőségesek, a hangképzés hibáitól, a gyenge szókinccs, az egyeztetés, a mondatalkotás, mondatfűzés hibáin át a kommunikációs struktúrák hiányáig. A nyelvhasználat elemi normáinak hiánya szembetűnő: szabályait, normáit nem ismerik, így alkalmazni sem tudhatják.

Egyre több a nagyon gyenge nyelvi kifejezőképességű gyerek. A szókinccs hiányosságait durva, obszcén kifejezésekkel „hidalják át”. Az iskolai szabadság a szabados viselkedésben és kifejezésformákban nyilvánul meg. Mindent szabad, amit nem tiltanak... Márpedig mi tiltható?!

Végtelenül sok ostobaságot éltem meg ezen a pályán. Írtam igazoló jelentést, miért bukott meg x tanuló x tantárgyból – a gyerek nem írt ilyet! Tartottam pótló foglalkozást, amely 10 nap alatt volt hivatott felszámolni a gyerek egész évi hiányosságait (!) Szerveztem és tartottam középiskolai előkészítőt, szigorúan fizikai dolgozók gyermekei számára. Természetesen megszegtem, bárki járhatott csak a naplóban nem szerepelhetett a nevük. Különböző betűkkel jelöltem meg a naplóban a fizikai dolgozók gyermekét, a hátrányos ill. veszélyeztetett gyerekeket, ami, ha bármilyen hatósági felügyelet figyelmével párosul, hasznos is lehetett volna, de nem érdekelt senkit.

Hosszú lehetne a sor. Azt gondoltam, túlléptünk rajtuk, de megkezdődött a 2003/2004. évi tanév. Humorérzékem nem képes követni valamennyi ötletet, amelyek törvényi szabályozásként zúdulnak az iskolára.

A „tálalásban” megjelenik a szegény, frusztrált kisgyermek képe, aki retteg az iskolai kudarcoktól, a példátlanul szigorú követelményektől. Én elhiszem, hogy az egy szem pszichológus szakértőként ilyen gyerekekkel találkozik elsősorban – de könyörgöm, miért általánosít?! A mi családjunkban, környezetünkben sok különböző életkorú iskolás van (17), csupán egyetlen egy nem szeret iskolába járni! A többiek néha morgolódnak, de alapjában véve semmi bajuk. A kicsik szeretik a tanítót (nénit, bácsit), a nagyoknak van kedvenc és van elviselhető tanára. Van, aki elkeseredik egy-egy rossz érdemjegyen, van, aki nevet saját kudarcán és igyekszik javítani. Tudnak és akarnak tanulni, továbbtanulni – teljesítési kényszer nélkül. Zömmel ugyanezt a képet látom a gyakorlóiskolákban; vannak ilyen gyerekek is és olyanok is, akik nem akarnak se tanulni, se dolgozni. A család sem támaszt elvárásokat,

nem partner, nem ösztönöz. Ha fiú a gyerek, végezze el az általános iskolát, mert csak így juthat jogosítványhoz. Ha lány, ez sem fontos.

Ennek a rétegnek a tanuláshoz való viszonyát a jelenlegi szabályozás mely pontjai segítik?

Vannak gyerekek, akik rendszeresen késnek reggel is, napközben is egy-egy órától. Néhány „elvetemült” iskolában 3 késés esetén 1 igazolatlan óra jár, bár ez törvény- és szabályellenes. Rendben van, de mi a teendő?! Mindenki akkor jön egy-egy órára, amikor jónak látja? Esetleg akkor távozik is?

Rendszeressé vált az iskolában a mobiltelefon használata, nem ritka az óra alatt SMS-ező tanuló. Szmélyiségi jogait sérti, ha a tanár elveszi tőle. A szülővel nem közölheti a történeteket, csak a delikvens írásos engedélyével. Várja meg a tanár, amíg a csörgő telefont a gyerek felveszi, a dolgokat megbeszéli, az SMS-hívást elolvassa és válaszol rá? Esetleg kivonul a tanteremből, mivel magánügyről van szó? Sok gyerek dohányzik az iskolában is. Előfordul italozás, drogozás, garázdaság is. A szülő vagy tud erről vagy nem. A pedagógus kérjen a gyerektől írásbeli engedélyt, hogy ezeket a szülővel megbeszélje? Miért lenne érdeke a gyerekeknek, hogy ezt engedélyezze?

A pedagógusok többsége szinte mindent tud a tanítványairól, a tanítványaitól. Akadnak lopási ügyek. Tudomást szerezhet furcsa kapcsolatokról, családi viszonyokról, nemkívánatos eseményekről. A titoktartás kötelezettsége miatt hol a határ ameddig hallgatnia kell, lehet, ill. amikor meg kell szólalnia? A gyermekbántalmazási gyanú esetén köteleesség az illetékes hatóságok értesítése. Mi történik, ha a szülő és a gyerek is tagadja? Ki védi meg a pedagógust a törvénytörő retorziótól, amely a bántalmazó részéről éri?

A tankönyvválasztást a szülőknek jóvá kell hagyniuk. Honnan szereznek a szülők megbízható, pontos ismereteket a tankönyvek értékeiről, használhatóságáról, hogy kompetens módon dönthessenek? Mi történik, ha a szülők nem értenek egyet? Milyen többség szükséges a döntéshez? Hogyan emelhet védt a kisebbség?

A gyermekek származására, családi viszonyaira való utalást tartalmazó nyilvántartás tilos. Hogyan lehet ezek hiányában a pozitív diszkriminációt alkalmazni? Hogyan lehet a hátrányos helyzetűeknek járó kedvezményeket adni, ha nem tudjuk, kinek milyen alapon jár?

Néhány javaslatom még lenne a fentiek teljessé tétele érdekében.

A szöveges, majd érdemjeggyel történő értékelést a tanulóval is jóvá kellene hagyni, írásos engedély formájában: egyetért, korrigál ill. megváltoztat kategóriában.

A gyereket feleltetni szóban vagy írásban csak előzetes értesítés után, közösen egyeztetett időpontban és témában lehessen.

Mértékadó dolgozatok, feleltetések esetén a gyerek különböző segítőket vehessen igénybe:

- az osztálytársak szavazatait,
- teszteknél a felezési lehetőséget,
- telefonos segítséget.

Minden tanóra előtt szavazás döntse el a tananyag mennyiségét és a tanítás módszereit, de legyen lehetőség lyukasóra választhatóságára is.

A tanárok alkalmasságáról a tanulók szavazás alapján döntsenek félévente, minősített többséggel. Az „alkalmatlanok” egy félévet kaphatnak a javításra.

A tanulónak törvényben meghatározott mértékű szabadnap járjon, amelynek idejét ő határozza meg. Ha nem érzi jól magát az iskolában, kifogásait rendszeresen megtartandó fórumokon adhassa elő, és ha nem következik be számottevő javulás, kártérítésre tarthasson igényt.

A tanulók komfortérzetének biztosítására a minibártól a játékkeremig, az élményfürdőtől a füves cigarettáig álljon rendelkezésére választék.

Tanultunk, hallottunk, olvastunk az átkos Horthy-korszak pedagógus-napszámairól. Egyik nagyapám is e körbe tartozott, de nem úgy, ahogy sokan tudják. Megbecsült ember volt az Igazgató Úr, abszolút és megkérdőjelezhetetlen tekintély. Soha senki nem szólt bele sem szakmai, sem vezetői munkájába. Kemény kézzel, de meleg szívvel irányította tanítványait. Voltak, akik megbuktak, de ők

sem kérdőjelezték meg ennek jogosságát. Embereket nevelt, tudással és erkölcsi tartással felvértezve. Haló porában is tisztelet övezi.

Ebben az időszakban fordult elő, hogy a Somssich gimnáziumban Kaposváron megbukott egy Somssich fiú, és nem történt semmi, sőt az apa is elfogadta a tényt.

Ők lettek volna a nemzet napszámosai? Az akkori tanítók, tanárok? És mi, hozzájuk képest, most mik vagyunk?

A félreértések elkerülése érdekében leszögezem, A Pedagógus nem diákellenes, nem akarnok, nem tekintélyelvű. Azt gondolom, bizonyos területeken, szinteken ő kompetens személy, nem zárva ki a tanulók véleménynyilvánítási jogát sem. Vannak területek, amelyeken ő a kompetensek, de nem mindenben és mindenáron.

Mit tartanék elfogadhatónak?

Két kettős rubrikát:

- a tanárok jogai és kötelességei
- a diákok jogai és kötelességei.

A jogok és a kötelességek számonkérhetők. Ez utóbbiak vétség esetén szankciókkal járnak, pontról pontra, harag és részrehajlás nélkül. Minden iskolának van házirendje, csak hagyni kellene, hogy működtethető legyen. Vannak diákfórumok, eddig is voltak, jól működtek, hagyni kellene, hogy ezek a pedagógusokkal együtt alakítsák, formálják az iskolai demokráciát.

Tudja-e?

- hogy miért nem sokkolták Lengyel Lászlót és Farkas Istvánt, miért sokkolták Csapó Benőt a PISA vizsgálatai, miért örült Mibály Ottó, miért lepődött meg Vári Péter a PISA-vizsgálatok eredményeinek láttán? Vári Péter, a Kiss Árpád Országos Közoktatási Szolgáltató Intézmény Értékelési Központjának igazgatója így indokolja meglepetését: „Mert amikor az adatokat elkezdtem elemezni, kiderült számomra, hogy minden negyedik gyerek úgy kerül ki az általános iskolából és úgy ül ott valamilyen oktatási intézmény 10. évfolyamán, hogy nem tud olvasni. Számomra megdöbbentően hatott ez a tény. Mit csinálnak ezekkel a gyerekekkel a pedagógusok, hogyan tudnak létezni anélkül az alapvető eszköz nélkül, amit a olvasás képessége jelent?

Érdemes elolvasni tehát a PISA-sokk – avagy minden negyedik magyar gyerek nem tanul meg olvasni c. pódiumvita anyagát. A vitát Schüttler Tamás az UPSZ főszerkesztője vezette. L. ÚJ PEDAGÓGIAI SZEMLE, 2003. MÁRCIUS, 58-70. o.

Olvasásra ajánljuk

MAYER JÓZSEF A TANULÓK MUNKATERHEIRŐL című írását, ami az Oktatási Minisztérium megbízásából végzett reprezentatív kutatás alapján íródott. A gyorsjelentésként értelmezhető munka „nagy részben visszaigazolja a túlterhelésre vonatkozó közvélekedést, s arra figyelmeztet, hogy elengedhetetlen az iskola által közvetített tananyag mennyiségének és szerkezetének újragondolása.”
- ÚJ PEDAGÓGIAI SZEMLE, 2003. JÚLIUS-AUGUSZTUS, 70-87. o.